

Về nhạc sĩ Cung Tiến

Tình Ca Lưu Nguyễn

Nhạc sĩ CUNG TIẾN tên thật là Cung Thúc Tiến, sinh năm 1938 tại Hà Nội.

Ngay từ thuở bé ông đã đam mê nhiều lĩnh vực khác nhau như văn chương, tiểu thuyết, thơ, hội họa và toán học .. những bài thơ của các thi sĩ nổi tiếng như Xuân Diệu, Huy Cận, Lưu Trọng Lư .. hay những tập thơ của các đại thi hào nổi tiếng như Nguyễn Du, Nguyễn Gia Thiều cùng những áng văn, tập chuyện của nhóm Tự lực văn đoàn .. tất cả đều được cậu bé CTT say mê đọc qua.

Về nhạc thì cậu mê các bài nhạc trữ tình tiền chiến của Văn Cao, Thẩm Oánh, Dương Thiệu Tước .. với nhạc Phương tây là bài tình ca lãng mạn cổ điển của Chopin, Beethoven, Mozart, Bach ..nên mặc dù chỉ học nhạc qua loa ở bậc phổ thông với n/s Chung Quân, Thẩm Oánh như bao học sinh khác nhưng nhờ sự đam mê, cộng chút năng khiếu cùng kiến thức thu thập qua đọc sách .. năm 14 tuổi (1953) bằng sự tưởng tượng phong phú của mình, cậu bé CTT đã sáng tác ca khúc đầu tay bất hủ “Hoài Cảm” (nhạc sĩ trẻ nhất) sau đó tiếp tục là “Thu Vàng”.

Và cả hai bài đều được xếp vào dòng nhạc tiền chiến cùng phong cách trữ tình lãng mạn. Sau khi vào nam học tiếp hai năm cuối cấp, chuẩn bị đi du học kinh tế và nhạc ở Úc (1957 – 1963), cậu h/s trẻ, nghiệp dư CTT tiếp tục sáng tác ca khúc điểm tuyệt thứ ba HƯƠNG XƯA vào năm 1955.

Nếu ở Hoài Cảm, Thu Vàng là những bài tình ca lãng mạn nhẹ nhàng, dễ hát, cùng giai điệu phản phát âm hưởng la tinh của tây phương (Tango, Slow) ca từ ít khúc chiết, dễ nhớ .. nên được đại đa số khán thính giả yêu mến ưa thích .. thì ở Hương Xưa lại khác, theo bản thân cảm nhận đây là một bản giao hưởng ngắn, âm hưởng nhiều dòng nhạc bán cổ điển kiểu thính phòng với giai điệu phức tạp, phân đoạn theo nội dung, cao trào ..

Còn ca từ thì xử dụng khá nhiều cụm từ lấy từ những áng văn cổ gần điển tích như Nguyệt Cầm, Nhị Hồ, Cô Tô, Quỳnh Như ..mà người nghe nếu chưa từng đọc hoặc biết về những điển tích phát sinh nên các cụm từ này sẽ ko mấy thích thú, tạo sự lồi cuồn.

Đã vậy giai điệu bài nhạc cũng hơi khó hát theo cung bậc trầm bổng, khoan nhặt nên ko phải tự nhiên sự đưa con tinh thần của mình ko được khán thính giả đón nhận khi trình làng, n/s Cung Tiến đã ghi thẳng trong sheet nhạc “Đề tặng cho danh ca Duy Trác” như thăm nhắc, buộc anh phải là người trình bày đầu tiên ca khúc.

Có thể Hương Xưa với đặc thù riêng về cấu trúc giai điệu đi đôi với ca từ quý phái trau chuốt đầy chất cổ điển khiến nhạc phẩm ko thu hút người nghe bằng Thu Vàng, Hoài Cảm nhưng một khi đã thích thì càng nghe càng thấm, càng sinh mê đắm chẳng muốn rời, giống như chinh phục được một người đẹp đầy cá tính, đồng hành nhưng gợi tình .. (Kyphan tổng hợp)

Các bạn hãy đọc bài viết phân tích về “Hương Xưa” của tác giả Nguyễn Thanh Thủy để hiểu thêm về ca khúc.

Trong bản nhạc “Hương Xưa” ở trên của nhạc sĩ Cung Tiến, có những câu như sau:

*“Tình Nhị Hồ vẫn yêu âm xưa
Cung Nguyệt cảm vẫn thương Cô-tô
Nên hồn tôi vẫn nghe trong mơ tiếng đàn đợi chờ mơ hồ
Vẫn thương muôn đời nàng Quỳnh Như thuở đó ..”*

Nếu giải thích được những điển tích về Nhị Hồ, Nguyệt cảm, Cô Tô, Quỳnh Như thì sẽ hiểu ngay được ý nghĩa mà NS Cung Tiến đã gói ghém trong bản nhạc.

Đọc lại hết bản nhạc thì mình thấy bản nhạc muốn nói đến một mối tình trắc trở có thể vì chiến tranh, khắc khoải đợi chờ ngày hội tụ lại được với người yêu đầu.

Vì trắc trở nên khi nghĩ đến người yêu chỉ như là trong mơ.

Đầu bản nhạc, NS Cung Tiến đã vẽ lên một bức tranh quá đẹp, thật thơ mộng trong khung cảnh thanh bình của hai người yêu nhau.

*“Người ơi, một chiều nắng tơ vàng hiền hòa hồn có mơ xa.
Người ơi, đường xa lắm con đường về làng diu mấy thuyền dò..
Còn đó tiếng tre êm ru.
Còn đó bóng đa hẹn hò.
Còn đó những đêm sao mờ hồn ta mênh mông nghe sáo vi vu.
Người ơi, còn nhớ mãi trưa nào thời nào vàng bướm bên ao.
Người ơi, còn nghe mãi tiếng ru êm êm buồn trong ca dao.
Còn đó tiếng khung quay tơ.
Còn đó con diều vật vờ.
Còn đó nói bao nhiêu lời thương yêu đến kiếp nào cho vừa”*

Thế rồi đến lúc phải xa nhau và sống khắc khoải trong đợi chờ thì NS Cung Tiến đã ví sự mong muốn được sống với người yêu này như nàng Quỳnh Như trước đây đã mong được sống với người yêu là Phạm Thái. (một anh hùng áo vải nhà Tây Sơn trong tiểu thuyết “Tiêu Sơn Tráng Sĩ” của nhà văn Khái Hưng)

Trong câu chuyện thì Phạm Thái và Trương Quỳnh Như là một đôi trai tài gái sắc đã yêu nhau tha thiết nhưng không được sống cạnh nhau vì phụ thân của Quỳnh Như đã bắt nàng phải kết hôn với người khác.

Quỳnh Như đã tự vẫn và trước khi nàng có quyết định này thì nàng đã gặp Phạm Thái và hứa với chàng là kiếp sau sẽ lấy chàng. Thế rồi khi chết đi nàng đã đầu thai vào người con gái khác và đã lấy Phạm Thái sau này.

*“Ôi, những đêm dài hồn vẫn mơ hoài một giấc ai mơ.
Dù đã quên lời hẹn hò.
Thời Hoàng Kim xa quá chìm trong phiêu pha.
Chờ đến bao giờ tái sinh cho người.”
Trở lại với 2 câu:
“Tình Nhị Hồ vẫn yêu âm xưa
Cung Nguyệt cảm vẫn thương Cô Tô”*

Nhị là cây đàn nhị, loại đàn có 2 dây, âm thanh hơi giống vĩ cầm, Hồ còn gọi là Hồ Cầm, đàn 5 dây tượng của Ngũ Hành – Kim Mộc Thủy Thổ Hỏa, trỗi lên Ngũ Âm – Thanh Thương Giốc Chủy Vũ, đàn làm bằng gỗ ngô đồng nên tiếng trong và thanh –

lệ luật đàn Cầm của người xưa rất là khắt khe.

Nguyệt cầm là cây đàn nguyệt, là thứ đàn có thùng tròn (như mặt trăng).
“Tình Nhị Hồ vẫn yêu âm xưa”

Câu trên nói lên tâm trạng của Kim Trọng vẫn yêu Thuý Kiều tha thiết, dù rằng đã được gá nghĩa phu thê với người em gái Thuý Vân.

Trong truyện Kiều thì Thuý Kiều là một giai nhân luân lạc vì số kiếp, ngoài tài văn chương thì phú năng còn chơi đàn rất giỏi... và câu tình nhị hồ (yêu cả hai nàng) nhưng vẫn nhớ đến tiếng đàn của người tri ngày xưa, chính là cô chị Thuý Kiều. Thuý Kiều có 2 người được Nguyễn Du miêu tả là tri kỷ: Kim Trọng và Từ Hải.

Đối với 2 người này Thuý Kiều có tâm tình khác biệt:
Với chàng Kim thì đây là mối tình đầu lưu luyến ngây thơ.
Với Từ Hải thì Kiều cảm ân nghĩa và khí thế độ lượng anh hùng.

Chàng Từ có thể là tri kỷ nhưng không thể nào là bạn tri âm cùng Kiều được, nếu so với Kim Trọng khi gặp lại sau 15 năm xa cách, chàng Kim vẫn xem Thuý Kiều như những ... ngày xưa.

*“...tình xưa lai láng khôn hàn
thong dong lại hỏi tiếng đàn ngày xưa.”*

Câu “Tình Nhị Hồ vẫn yêu âm xưa ...” là ám chỉ một chân tình tha thiết ấy.
Còn câu Cung Nguyệt cầm vẫn thương Cô Tô là muốn nói đến chuyện tình Tây Thi với Phù Sai và Phạm Lãi.

Mặc dù sống trong Cô Tô thành với Ngô Phù Sai (Vua nhà Ngô) nhưng lúc nào Tây Thi cũng vẫn nhớ thương Phạm Lãi. Vì Phù Sai mê sắc đẹp của Tây Thi và bỏ bê việc triều chính để rồi Câu Tiễn đã đem quân đánh chiếm được thành Cô Tô. Sau khi Cô Tô Thành bị thất thủ thì Tây Thi gặp lại Phạm Lãi và cả hai cùng biệt tích để sống với nhau.

Hai câu vừa đối chữ mà lại vừa đối ý thật hay:
*“Tình Nhị Hồ vẫn yêu âm xưa
Cung Nguyệt cầm vẫn thương Cô Tô”*

Hai chữ “yêu” và “thương” ngụ ý tình cảm giữa các nhân vật. Tiếng đàn Nhị và Hồ Cầm đi với cung Nguyệt Cầm. Hơn nữa còn có một điểm tương đồng, đó là hai cuộc tình tay ba: Thuý Kiều với Từ Hải và Kim Trọng, Tây Thi với Phù Sai và Phạm Lãi. Thật đáng phục Cung Tiễn ở tuổi 16 mà đã sáng tác một bản nhạc bán cổ điển thật hay, không những thế mà Cung Tiễn còn dùng lời với các điển tích chứng tỏ sự uyên bác của Nhạc Sĩ.

Thế rồi NS đã cho một kết cục thật vui khi được gặp lại cố nhân:
*“Người ơi, chiều nào có nắng vàng hiền hòa sưởi ấm nơi nơi.
Người ơi, chiều nào có thu về cho tôi nhặt lá thu rơi.
Tình có ghi lên đôi môi.
Sầu có phai nhòa cuộc đời.
Người có thương yêu loài người và yên vui sống cuộc sống vui.*

*Đời êm như tiếng hát của lúa đôi.
Đời êm như tiếng hát của lúa đôi..."*

Đoạn kết giống như Trương Quỳnh Như gặp lại Phạm Thái, Thúy Kiều gặp lại Kim Trọng, Tây Thi gặp lại Phạm Lãi.

Sau khi đã đọc qua để biết thêm về lời của bản nhạc, hãy nghe lại bản “Hương Xưa” một lần nữa để thưởng thức những cái hay về các điển tích của bản nhạc. (Bài viết Nguyễn Thanh Thủy)

Lúc mới 14 tuổi (1972) Kyphan lần đầu tiên nghe một ông anh gốc Huế trong nhóm Du Ca Dalat ôm đàn hát bài này, mặc dù chưa hiểu gì về Cô Tô, Nhị hồ .. nhưng nội nghe giai điệu, ca từ lãng mạn, đi cùng giọng hát khàn ấm, lối hát ngẫu hứng, phiêu lãng của anh ấy đã gây cảm xúc mạnh trong lòng bản thân và yêu mãi bài nhạc, có lẽ cho tới tận ngày xuôi tay nhắm mắt .. Chỉ khẽ cất lên câu hát “Người Ở !” là bao cảm xúc đã ngập tràn.

Trong năm 1996 mình đã tìm và ghi âm “Hương Xưa”, đến cuối năm 2018 nhờ anh bạn dựng Video chia sẻ, nhưng năm vừa rồi clip bị Youtube xóa do vi phạm hợp đồng quảng cáo giữa anh ấy và nhà mạng. Nay cha con Kyphan tự dựng lại lần hai, đem ra chia sẻ với bè bạn nghe lại cho vui một bài tình ca ngày xưa rất được giới trẻ SVHS yêu thích để hoài nhớ lại những kỉ niệm thật đáng yêu, êm đềm .. thời còn vô tư, hồn nhiên, trong sáng.

Tình Ca Lưu Nguyễn (FB)